



Arbeids- og  
inkluderingsdepartementet

# Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil

Silje Aslaksen

5. januar 2024



DET KONGELIGE  
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

## Meld. St. 6

(2023–2024)

Melding til Stortinget

Et forbedret pensjonssystem  
med en styrket sosial profil



# Disposisjon

- Kort om Pensjonsutvalget
- Meld. St. 6 (2023–2024)
  - Hovedgrepene i pensjonsreformen videreføres
  - Økte aldersgrenser
  - Bedre alderspensjon til uføre
  - Bedre regulering av minsteytelsene
  - Sliterutvalg
  - Jevnlige evalueringer
  - Økte kostnader



# Bakgrunn: Pensjonsutvalget

- Oppnevnt 12. juni 2020 for å evaluere pensjonsreformen
- Ledet av Kristin Skogen Lund, og var satt sammen av:
  - representanter fra de politiske partiene som gjennom vedtak eller regjeringsdeltagelse har stilt seg bak pensjonsreformen
  - fagpersoner med særlig kunnskap om pensjon og offentlig økonomi
- *Råd* med fagpersoner bl.a. fra hovedorganisasjonene
- *Ungdomspanel* med representanter fra ungdomspartiene



# Mandat (overordnet)

## Utvalget skal

- «beskrive pensjonssystemet og evaluere om de langsiktige målene i reformen vil kunne nås»
  - Hva er målene?
  - Ser utfordringene like store ut som i 2000?
- «se på mulige justeringer for å sikre pensjonssystemets økonomiske og sosiale bærekraft»
  - Mandatet peker på tre konkrete temaer:  
Aldersgrenser, alderspensjon til uføre, regulering av pensjon



# Bred enighet i utvalget om det meste

Utvalget enige om:

- Virkelighetsbeskrivelsen
- Behovet for reformen
- Behovet for å justere reformen for å styrke pensjonssystemets sosiale bærekraft
- De fleste forslagene til endringer

# Styrke den sosiale bærekraften

- Utvalget foreslår *ikke* endringer i hovedgrepene i pensjonsreformen som reglene for levealdersjustering, fleksibel pensjonering og regulering av løpende pensjoner
- Utvalget foreslår endringer på tre områder for å styrke den sosiale bærekraften:
  1. Økte aldersgrenser
  2. Sikre en rimelig utvikling i uføres alderspensjon
  3. Bedre regulering av minsteytelsene

**Meld. St. 6 (2023–2024)**  
***Et forbedret pensjonssystem  
med en styrket sosial profil***



# Hovedgrepene i pensjonsreformen videreføres

- Levealdersjustering og fleksibelt uttak videreføres
- Gjeldende regler for regulering av løpende pensjon (og pensjon under opptjening) videreføres





# Økte aldersgrenser i pensjonssystemet

Tre sentrale aldersgrenser i reglene for alderspensjon fra folketrygden:

- 62 år: Laveste alder for å ta ut pensjon
- 67 år: Alder der alle har en ubetinget rett til å ta ut pensjon
- 75 år: Øvre grense for opptjening og pensjonen øker ikke ved uttak etter 75 år

**Foreslår en gradvis økning i disse tre aldersgrensene fra og med 1964-kullet**

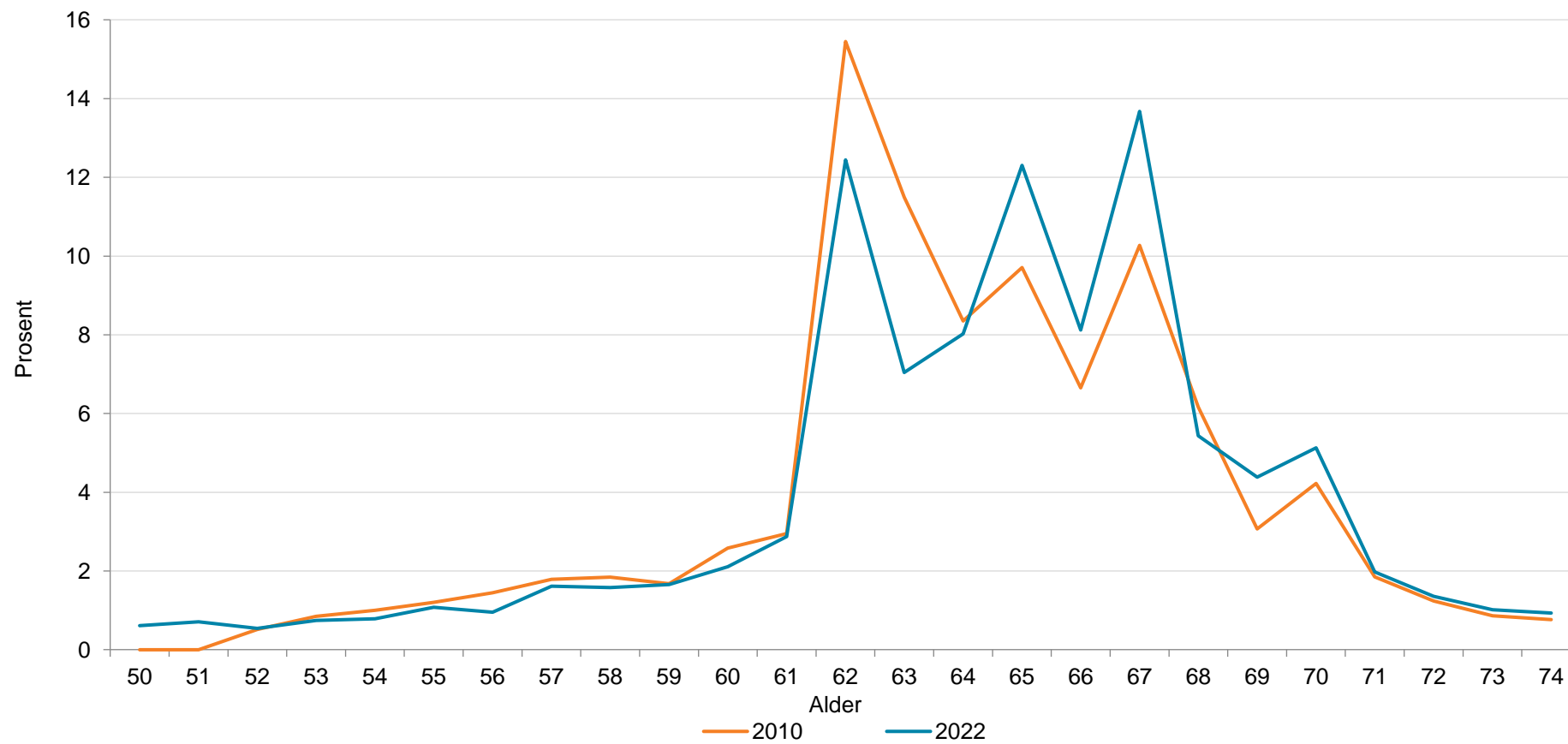


# Hvorfor økte aldersgrenser?

- Dersom mange velger å ikke forlenge yrkeskarrieren, kan gjennomsnittlig alderspensjon etter hvert bli lav
- Økte aldersgrenser i pensjonssystemet kan bidra til at flere står lenger i arbeid
- Økte aldersgrenser kan påvirke når den enkelte tar ut pensjon på flere måter:
  - Økt nedre aldersgrense for å ta ut pensjon vil tvinge de som ønsker å ta ut pensjonen tidligst mulig til å vente
  - Økt alder for når en har ubetinget rett til alderspensjon, som nå er 67 år, kan påvirke pensjoneringsnormene i samfunnet, altså den alminnelige oppfatningen i befolkningen om når det er «normalt» å ta ut pensjon
  - Økt øvre aldersgrense for å tjene opp pensjon kan gjøre at flere ønsker å jobbe noe lenger



# Avgang fra arbeidslivet etter 50 år

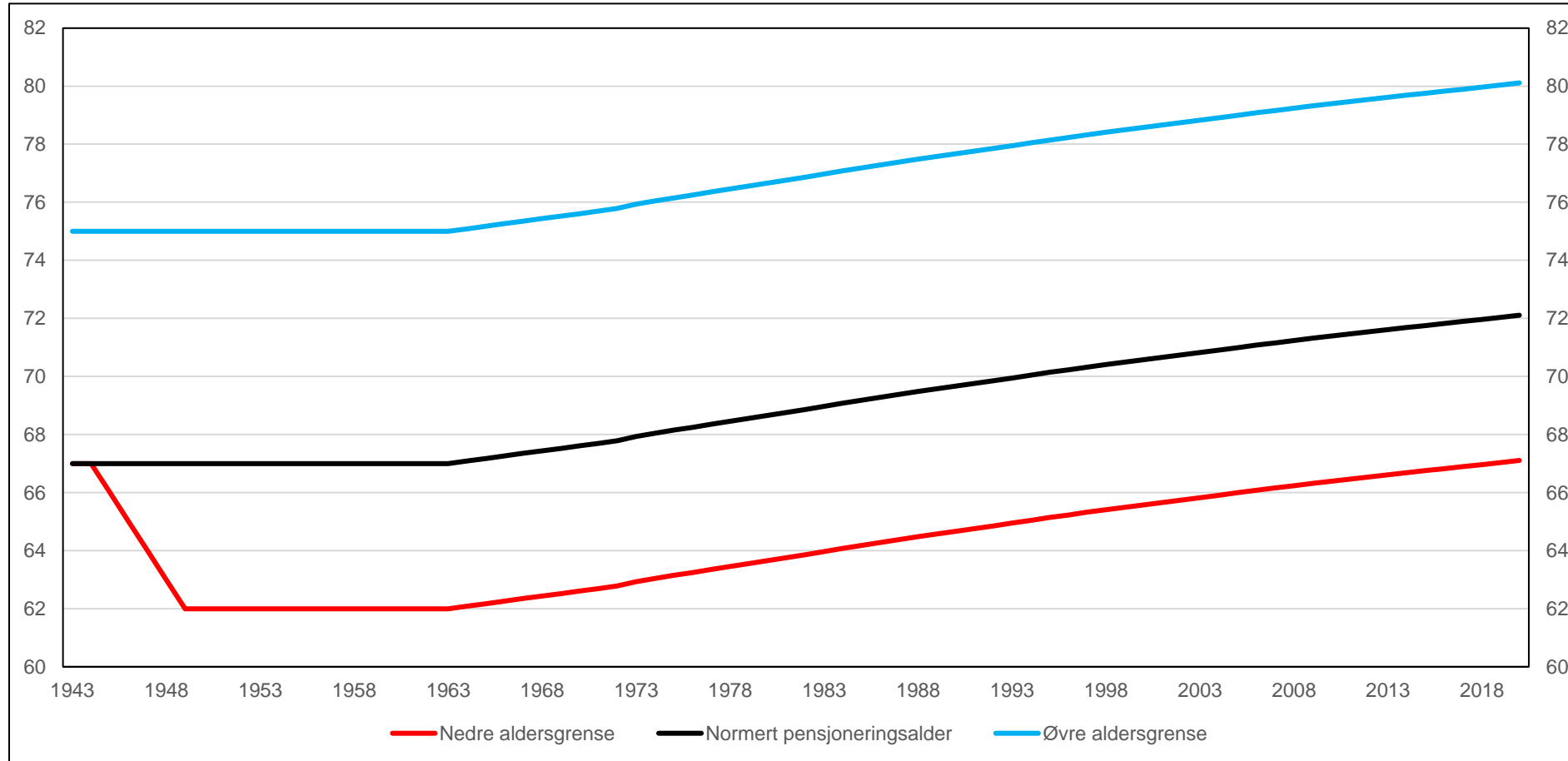


# Hvordan øke aldersgrensene?

- Foreslår at grensen hvor alle har en ubetinget rett til å ta ut alderspensjon (dagens 67 årsgrense) kalles normert pensjoneringsalder
- Foreslår at normert pensjoneringsalder skal øke med to tredjedeler av økningen i forventet gjenstående levealder (målt med endring i delingstallene ved 67 år)
- Foreslår at de øvrige aldersgrensene øker i takt med den normerte pensjoneringsalderen
- Garantipensjonsnivået vil gjelde ved uttak ved normert pensjoneringsalder
- Økte aldersgrenser kan tidligst fastsettes endelig i 2025 med virkning fra 2026 (da fyller personer født i 1964 62 år)



# Økte aldersgrenser i pensjonssystemet



# Økte aldersgrenser i andre pensjonsordninger

- Pensjonsordninger utenom folketrygden omfatter private og offentlige tjenstepensjonsordninger og AFP i privat og offentlig sektor
- Dette er i all hovedsak supplerende ytelser til alderspensjon fra folketrygden
- Når aldersgrensene i folketrygden endres, er det derfor naturlig at også reglene for de øvrige pensjonsytelsene tilpasses disse endringene. For eksempel gjelder dette nedre aldersgrense for utbetaling av pensjon og øvre alder for opptjening og fleksibelt uttak



# Økte aldersgrenser for mottak av andre trygdeytelser enn alderspensjon

- Aldersgrensene for hvor lenge en kan motta uføretrygd, dagpenger, sykepenger og arbeidsavklaringspenger bør øke i takt med den normerte pensjoneringsalderen.
- Ytelsene vil da fortsatt kunne gis fram til alderen der alle har en ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.



# Økte aldersgrenser: Vil følge med på utviklingen og konsekvensene

- Muligheten til å motta dagpenger, sykepenger, AAP (korttidsytelser) og uføretrygd fram til den normerte pensjoneringsalderen gjør at det kan være økonomisk fordelaktig å motta disse ytelsene framfor å ta ut alderspensjon
- Dette har så langt ikke ført til økt bruk av disse ytelsene blant personer som har fylt 62 år
- Dette kan imidlertid endre seg, og regjeringen mener det er viktig å følge med på utviklingen framover
- Dersom det blir tegn til at korttidsytelsene i økende grad brukes for å oppnå høyere alderspensjon, vil regjeringen vurdere å stramme inn ordningene





# Alderspensjon til uføre: Pensjonsutvalgets vurderinger

## Flertallet

- Regelverket for uføres alderspensjon bør ta utgangspunkt i hvor lenge arbeidsføre står i arbeid
- Av forsiktighetshensyn: mindre enn «full skjerming», basert på en antakelse om at arbeidsføre ikke fullt ut vil kompensere for effekten av levealdersjusteringen
- En «skjermingsgrad» i størrelsesorden en halv til to tredjedeler
- Uføre født 1954–1963 skal ha opptjening til og med kalenderåret de fyller 64 år, det vil si tre års ekstra opptjening sammenlignet med gjeldende regelverk.

## Mindretallet

- Uføre skal ha opptjening til alderspensjon fram til normert pensjoneringsalder, og overgangen fra uførepensjon til alderspensjon bør følge økningen i den normerte pensjoneringsalderen, uavhengig av arbeidsføres tilpasning
- Uføre født 1954–1963 skal ha opptjening til og med kalenderåret de fyller 66 år, det vil si fem års ekstra opptjening sammenlignet med gjeldende regelverk

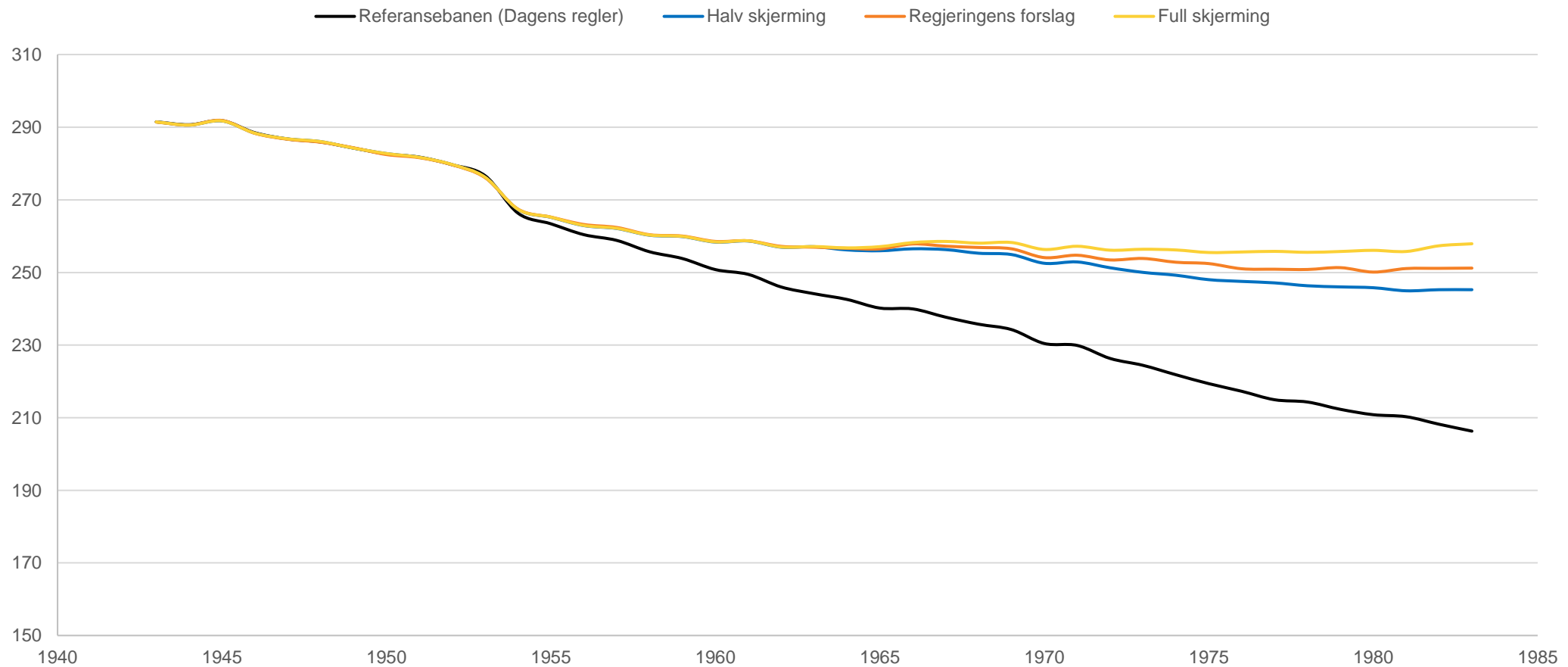


# Alderspensjon til uføre: Meld. St. 6

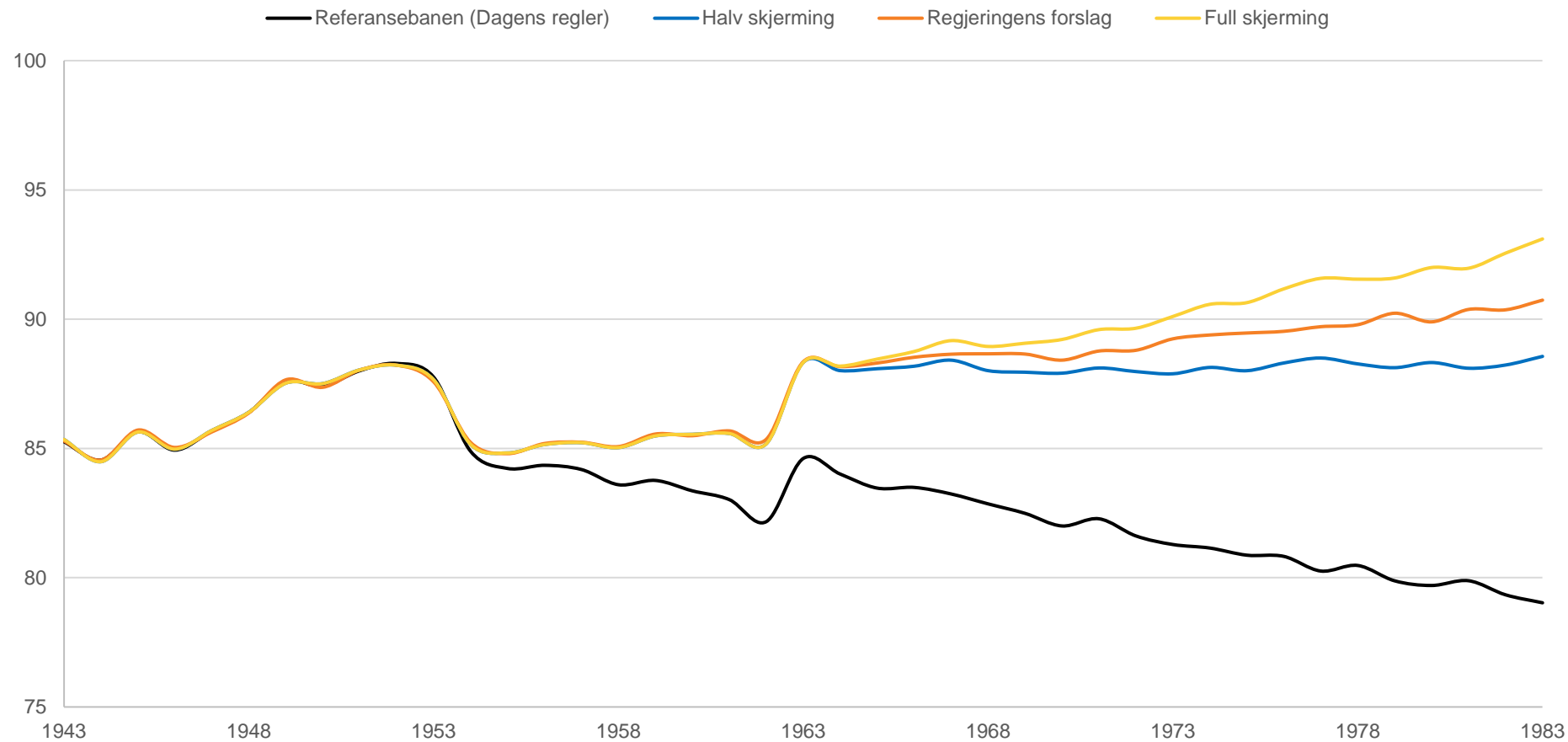
- Stiller seg bak prinsippet om at regelverket for uføres alderspensjon skal ta utgangspunkt i hvor lenge arbeidsføre står i arbeid. Dette innebærer at uføre ikke ubetinget skal skjermes mot hele effekten av levealdersjusteringen
- Dersom både alderen hvor en overføres fra uføretrygd til alderspensjon, og opptjeningsalderen økes i takt med normalderen, vil en i utgangspunktet skjermes for hele (den framtidige) effekten av levealdersjusteringen.
- Forslagene
  - Uføre har overgang til alderspensjon ved normert pensjoneringsalder
  - Øvre alder for opptjening til alderspensjon i ny opptjeningsmodell økes til 65 år, men skal ikke automatisk øke videre med økningen i normert pensjoneringsalder.
  - Dette vil gi uføre i årskullet 1963 en alderspensjon på linje med personer som jobber til drøyt 66 år, og årskullene 1964 og yngre skjermes for om lag to tredjedeler av den videre virkningen av levealdersjustering.



# Gjennomsnittlig alderspensjon til tidligere mottakere av uføretrygd. Framskrivinger for årskullene 1943–1983. Tusen 2023-kroner (lønnsdeflatert).



# Forholdet mellom uføres og arbeidsføres gjennomsnittlige pensjonsnivå. Framskrivninger for årskullene 1943–1983. Prosent



# Alderspensjon til uføre: Vil følge utviklingen og vurdere automatiske mekanismer

- Regjeringen mener at regelverket for uføres alderspensjon skal vurderes i lys av utviklingen i avgangsmønsteret blant arbeidsføre og utviklingen i andelen uføre.
- Klare forhåndsdefinerte regler for uføres alderspensjon vil kunne bidra økt trygghet og forutsigbarhet for den enkelte, og forhindre kortsiktige løsninger som vil kunne være i endring med skiftende politiske flertall.
- Vil på et senere tidspunkt komme tilbake til hvordan vurderingen av aldersgrensene og pensjonsnivået for uføre bør legges opp, herunder om dette bør inngå i de jevnligte evalueringene av pensjonssystemet eller om det bør opprettes en faglig uavhengig gruppe som vurderer dette.
- Vil også vurdere muligheten for mer automatiske løsninger som sikrer en rimelig utvikling mellom arbeidsføres og uføres alderspensjon.



# Minstenivåene: Pensjonsutvalgets vurderinger

- Foreslår ikke en generell økning av minsteytelsene
  - Det kan vurderes å øke forskjellen mellom garantipensjonen for enslige og for gifte/samboende
  - Mindretall mener at garantipensjonen må heves, spesielt for enslige
- Peker på at de gjentatte økingene av minste pensjonsnivå etter pensjonsreformen er en indikasjon på at reglene som ble innført i 2011 ikke har hatt tilstrekkelig oppslutning.
- Bør etableres et nivå på minsteytelsene og et system for reguleringen av dem som reduserer omfanget av ekstraordinære økninger
- Forslår at minsteytelsene (ved normerte pensjoneringsalder) reguleres i takt med den gjennomsnittlige lønnsveksten
- Foreslår at all løpende pensjon reguleres likt (minstenivåene blir årskullspesifikke)
  - Mindretall mener at minstenivåene bør være felles (ikke årskullspesifikke)

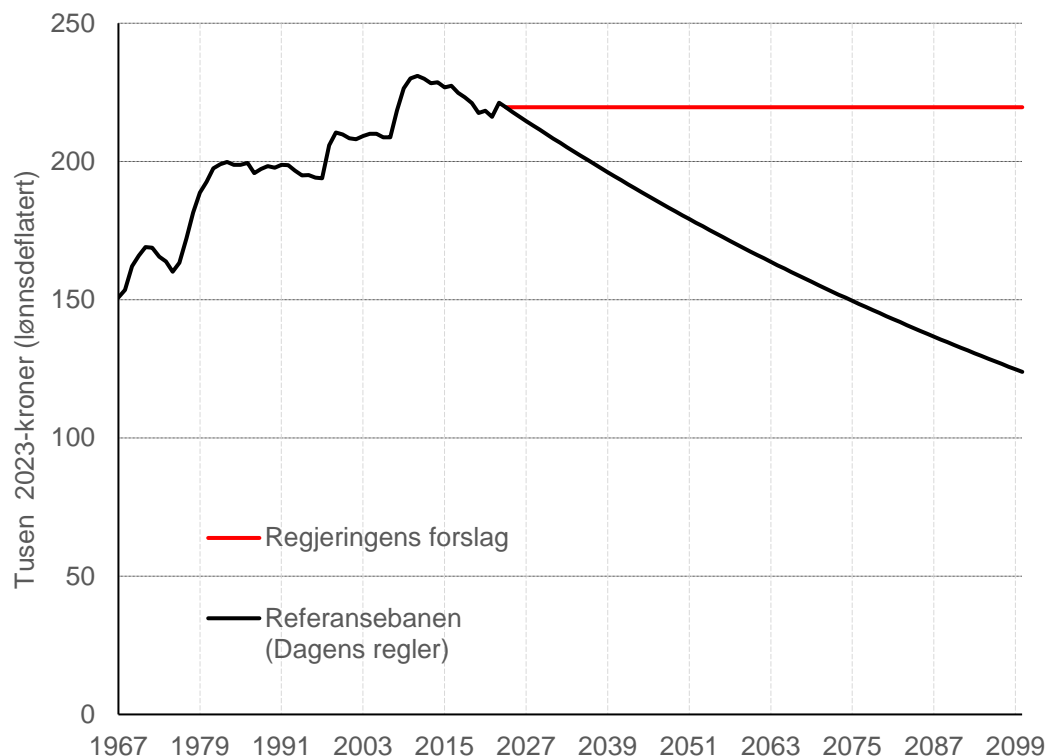


# Minstenivåene: Meld. St. 6

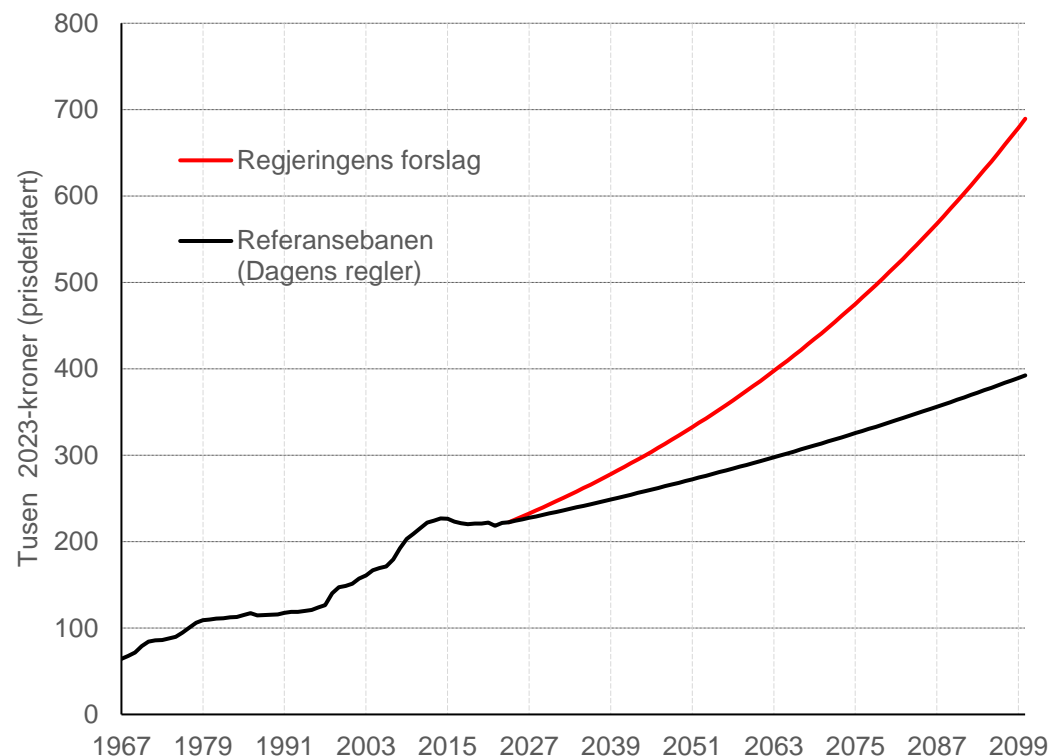
- Nivåene på minsteytelsene bør videreføres
- Det etableres et nytt system der minsteytelsene (ved normert pensjoneringsalder) reguleres med lønnsveksten
- Ingen endringer i reglene for regulering av løpende pensjoner og avvikling av minstenivåtillegg, dvs. at minstenivåene blir årskullspesifikke
- Minsteytelsens utgangsnivå (ved normert pensjoneringsalder) vil opprettholde sin verdi målt i G



## Garantipensjon for enslige 1967–2100 i fast grunnbeløp i to alternativer. Tusen 2023-kroner (lønnsdeflatert)



## Garantipensjon for enslige 1967–2100 i faste priser i to alternativer. Tusen 2023-kroner (prisdeflatert)





# Vilkår for tidliguttak

- Når minsteytelsene reguleres med lønnsveksten og løpende pensjoner reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisveksten vil nivået på minsteytelsen ved normert pensjoneringsalder ikke være en kjent størrelse før det enkelte årskull når normalderen
- Årlig pensjon på uttakstidspunktet må være høyere enn minstenivået på uttakstidspunktet: hvor mye høyere vil avhenge av faktisk lønns- og prisvekst fra uttakstidspunktet fram til normert pensjoneringsalder
- Må framskrive minstenivået ved normert pensjoneringsalder
  - Framskrives tillagt en fast faktor på 0,75 prosent (eventuelt med en sikkerhetsmargin)



# Regulering av minstenivåene: Vil følge med på utviklingen og konsekvensene

- Dersom yrkesaktive ikke kompensere for hele virkningen av levealdersjusteringen framover, vil lønnsregulering av minsteytelsene på sikt svekke forholdet mellom standardsikringen og grunnsikringen.
- Dette vil innebære en svakere sammenheng mellom yrkesaktivitet og pensjon, noe som vil kunne svekke legitimiteten og betalingsviljen for folketrygdens alderspensjon.
- Framtidige evalueringer av pensjonsreformen bør se særskilt på utviklingen i forholdet mellom minsteytelsene og gjennomsnittlig pensjonsnivå.
- Dersom forholdet mellom standard- og grunnsikringen på sikt blir svekket i betydelig grad, bør det vurderes endringer.



# Sliterutvalg

- Helsetilstanden og evnen til å fortsette i arbeid varierer betydelig mellom individer og mellom grupper
  - Ingen klar sammenheng mellom antall opptjeningsår og tidligavgang
- Avgjørende for pensjonssystemets legitimitet at det ikke er grupper som systematisk kommer dårlig ut fordi de ikke klarer å utsette avgangstidspunktet slik levealdersjusteringen legger opp til.
- Vil nedsette et utvalg som skal vurdere, og komme med forslag til ulike løsninger for sliterne, herunder forslag til en ordning i folketrygden.



# Jevnlige evalueringer

Foreslår at det gjennomføres jevnlig brede evalueringer hvert tiende år

- Utviklingen i forholdet mellom minsteytelsene og gjennomsnittlig pensjonsnivå
- Utføres alderspensjon i lys av utviklingen i avgangsmønsteret blant arbeidføre og utviklingen i antall uføre
- Utviklingen i mottak av korttidsytelsene etter nedre aldersgrense i pensjonssystemet
- Konsekvensene av å fastsette forholds- og delingstallene med et fast fratrekk på 0,75 pst. når løpende pensjoner reguleres med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst



# Langsiktige økonomiske konsekvenser

- Forslagene vil etter hvert gi en vesentlig økning i folketrygdens utgifter sammenlignet med en videreføring av dagens regler
- Forslagene vil fortsatt gi en betydelig innsparing sammenlignet med om pensjonsreformen ikke var gjennomført, og kan bidra til å befeste pensjonsreformen
- Forslagene vil også kunne gi staten høyere inntekter, gjennom økt sysselsetting.
- Det er usikkert hvor mye inntektene vil øke, men forslagene samlet vil trolig medføre en svekkelse av statsfinansene



# Utgifter til alderspensjon og økte utgifter til uføretrygd, AAP, etterlattepensjon, dagpenger, sykepenger mv. sammenlignet med referansebanen. Mrd. 2023-kroner (lønnsdeflatert)

